

op de kuierlatten

Rondje Tollebeek

Het Rondje Tollebeek is een 4,8 kilometer lange wandelroute rond Tollebeek, het jongste dorp van de Noordoostpolder. Ervaar tijdens de wandeling de natuurbeleving in de bos- en waterrijke omgeving en geniet van weidse vergezichten over het polderlandschap.

Tollebeek

Oppervlakte: 3.292 hectare
Inwoners: 2.390 (peildatum 2016)
Huishoudens: 800

Tollebeek is een van de tien dorpen in de Noord-oostpolder, die in 1942 is drooggevallen. In de jaren dertig van de vorige eeuw waren de dorpen ontworpen op de tekentafel. Een ring van tien nederzettingen rond de centrale plaats Emmeloord. Uitgangspunten waren mobiliteit (fiets) en werkgelegenheid in de landbouw (paard). Bij de start van Tollebeek in 1957 waren deze criteria al hopeloos achterhaald en werd al getwijfeld aan de leefbaarheidskansen van het dorp. Hoe moeilijk de eerste decennia ook waren, na zestig jaar hebben we te maken met een florissant en een sociaal vitaal dorp. Het saamhorigheidsgevoel is groot en zelfwerkzaamheid staat hoog in het vaandel. Een karakteristiek voorbeeld van Tollebeek is de Groengroep, bestaande uit vrijwilligers die zich wekelijks inzetten voor een goed onderhouden leefomgeving. Het Rondje Tollebeek is een cadeau van deze Groengroep bij het gouden jubileum van Tollebeek in 2007.

START: Rondje Tollebeek en Het Jaagpad starten bij De Goede Aanloop (kaart en aankondiging op de muur van dit gebouw, aan de kant van de bushalte). Vanaf de start loop je richting de Urkervaart/loswal, waar je rechtsaf Rondje Tollebeek volgt en linksaf richting Het Jaagpad gaat. De routes worden aangegeven door de bordjes met de voetstapjes.

Bij het startpunt vind je:

- Ruime parkeergelegenheid
- Halte Connexion 141 Urk-Zwolle v.v.
- Café Partycentrum De Goede Aanloop
- Supermarkt Attent Van Slooten
- Cafeteria De Jachthut

Bezienswaardigheden

- 1 De loswal
- 2 Urkervaart
- 3 Tollebeek
- 4 Uitbreiding
- 5 Insectenhotel en paddenpoel
- 6 Schouwpad
- 7 Landbouw
- 8 Tollebekerbos
- 9 Gemaal IJsvogel en onderbemalingsgebied
- 10 Natuurvriendelijke oevers

Legenda

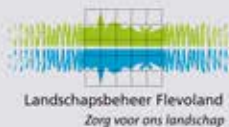
- Rondje Tollebeek
- - - Jaagpad
- akker
- akkerrand
- bos
- water
- bebouwing

Op de Kuierlatten

Rondje Tollebeek is een van de mooie wandelroutes in het netwerk "Op de Kuierlatten". Op de wandelpaden in dit netwerk kan men struinen door het boerenland. Niet over geplaveide paden, maar langs dijken, over akkers, door boomgaarden en bossen en langs cultuurhistorische bezienswaardigheden... Kijk voor alle informatie over de paden, zoals lengte, startpunt en routekaart op:

www.opdekuierlatten.nl

Het Rondje Tollebeek kwam tot stand dankzij de steun van:

granen gingen hoofdzakelijk per schip. Vooral in de herfst tijdens de bietencampagne was het op de loswal een drukte van belang. Met trekkers en wagens, soms nog met paarden,

brachten de boeren hun product naar de loswal. Hier werden de bieten eerst gewogen en werd een monster genomen om het suikergehalte en de tarra te bepalen.

Vanaf de jaren tachtig werd het bietentransport geheel door vrachtwagens verzorgd, rechtstreeks vanaf boerderij naar fabriek. De loswal verloor hierdoor de logistieke functie en werd een opslagplaats van overtollige grond, puin en dergelijke. Dit was een doorn in het oog van de Vereniging voor Dorpsbelang in Tollebeek. Met steun van de gemeente Noordoostpolder, de provincie Flevoland, het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Europese Unie, maar ook door de inzet van vrijwilligers uit Tollebeek, werd de loswal in 1997 heringericht als een wandelgebied met een fraai uitkijkpunt, dat al spoedig bekend stond als *het tempeltje van Tollebeek*.

Rondje Tollebeek

De wandelroute voert je rond de bebouwde kern van Tollebeek. Deze wordt gekenmerkt door natuur en vergezichten over het vruchtbare polderlandschap. Door wisseling van de natuur en de seizoenen is ieder wandeling weer anders. Een zonnige dag met dartelende vlinders en veel groen, een rustige herfstdag met haar kleurenpracht, een winderige dag met kromstaande kale bomen en strakgeploegde akkers die zich klaarmaken om weer rijke oogsten te geven, of een winterlandschap met weerspiegelende zon op een bevroren Urkervaart. Een stukje geschiedenis maakt de wandeling nog mooier.

1. De loswal

Bij de inrichting van de Noordoostpolder hebben de zogenaamde loswallen een belangrijke rol gespeeld. Zand en grind werden per schip aangevoerd. Rond 1957 werden de landbouwbedrijven in het gebied van Tollebeek uitgegeven aan de eerste pachters. De aanvoer van kunstmest en de afvoer van agrarische massaproducten als suikerbieten en

2. Urkervaart

Via een systeem van drainage, sloten en tochten komt het polderwater in de hoofdwaterweg, in dit geval de Urkervaart. Het Visseringgemaal in Urk pompt het water omhoog in het IJsselmeer. Als bij eb de sluisen in de Afsluitdijk geopend worden is de uitwatering voltooid.

Het ene jaar is natter dan het andere, maar gemiddeld valt er in de Noordoostpolder 870 mm neerslag. Gelukkig verdampt er 450 mm, zodat er nog 420 mm moet worden uitgemalen. Daar komt nog wat bij, want via de grond komt kwelwater de polder binnen, zelfs nog vanuit Drenthe. Verder wordt in droge tijden water ingelaten voor beregening, doorspoeling en nachtvorstbestrijding. Uiteindelijk komt het er op neer, dat er toch 870 mm moet worden uitgeslagen, zoals dat heet. Dat is jaarlijks maar liefst 465.000.000.000 liter. Het gemaal Vissering in Urk neemt daarvan een flink deel voor zijn rekening. Dat kan ook, want per minuut kan daar 2.350.000 liter worden uitgeslagen.

3. Tollebeek

Het dorp Tollebeek was het laatste in de rij van tien nederzettingen rond Emmeloord. In de eerste decennia was het moeilijk om de leefbaarheid op peil te houden, laat staan te verbeteren.

De keuze voor de functie van woondorp was een schot in de roos. Een toepasselijke metafoer want in vroegere tijden was Tollebeek een jachtgebied: 'In den tijde 1364 was Tollebeke

een landgoeth nevens die sijtack van den rivier Nagel, dwelc den Heeren van Kuinre behoord.' De straatnamen en de namen van andere openbare gebouwen zijn aan de jacht ontleend. In de loop der jaren is Tollebeek toch gestaag gegroeid. De realisering van het jongste plan Tollebeek-West had tot gevolg dat het woningbestand van de kern bijna werd verdubbeld. Straatnamen als Torenvalk, Visarend, Kooiker en Kampplaats verwijzen weer naar de jacht.

4. Uitbreiding

Links is de gestage uitbreiding van buurdorp Urk goed te zien. Urk komt steeds dichterbij. Tot 1940 was Urk een eiland met een bewoningsgeschiedenis van meer dan duizend jaren. Rond 1950 had de gemeente Urk 5.500 inwoners op een grondgebied van 250 hectare. De bevolking is sindsdien sterk gegroeid tot meer dan 20.000 inwoners, voornamelijk door natuurlijke aanwas. Het grondgebied is toegenomen tot 600 hectare, waaronder een grote uitbreiding richting Tollebeek. Veel Urkers geven er de voorkeur aan om in Tollebeek te wonen. Een goede buur is beter...! Overheid en planologen overleggen over een attractieve bestemming van het gebied tussen de beide dorpen Urk en Tollebeek.

5. Insectenhotel en paddenpoel

Op dit markante punt van Tollebeek aan de rand van het Tollebekerbos, met de scheefgewaaide bomen, zien we insectenhotel *Villa Kakelbont*. Het heeft 44 kamers voor solitaire bijen, vlinders en andere interessante insecten. Deze bijen en insecten zijn nuttig, omdat ze schadelijke soorten zoals bladluizen opruimen. Het leuke van de solitaire bij is dat deze alles zelf doet, tot eitjes leggen aan toe. In de kamers van bamboe kun je aan de afgesloten gaatjes goed zien of de kamers bezet zijn. In het Tollebekerbos zijn ook vele soorten vlinders te vinden als atalanta, kleine vos, dagpauwoog, bruine zandoogje, oranjetipje, landkaartje en gehakelde aurelia. *Villa Kakelbont* is mogelijk gemaakt door buurtvereniging De 3 K's, Het Flevo-landschap, Nederlandse Vlinderstichting en Kern met Pit.

De paddenpoel is gegraven om de natuurlijke omstandigheden van aan water gebonden dieren te vergroten. De poel is het leef- en voortplantingsgebied voor kikkers, padden en insecten als libellen. Kleine zoogdieren kunnen de poel als drinkplaats gebruiken en zwaluwen verzamelen er modder om hun nest te bouwen.

Voor het insectenhotel kun je ook rechtsaf slaan om het

kleine verharde rondje in Tollebeek te wandelen.

6. Schouwpad

Voor een goede afwatering zijn schone sloten onontbeerlijk. In vroeger tijden was dat twee keer per jaar een zware klus voor de pachter en zijn medewerkers. De aanleg van een schouwpad maakt ook hier mechanisatie mogelijk. Het pad biedt weids uitzicht over de landerijen die bij Tollebeek horen.

7. Landbouw

Toen rond 1957 de uitgifte van landbouwbedrijven in de Noordoostpolder voltooid was, waren er 1.500 bedrijven toegewezen, in grootte variërend van 12, 24, 36 en 48 hectare. De kavel links is 24 hectare en vormt met de kavel aan de andere kant van de boerderij een zogenaamd 48 hectarebedrijf. Door schaalvergroting hebben de landbouwbedrijven door bundeling van kavels nu veel meer land. De akkerbouwbedrijven hebben doorgaans een bouwplan van aardappelen, suikerbieten, granen en uien. De laatste jaren proberen de agrariërs ook met andere gewassen als witlof, tulpen, wortelen en vlas een redelijk inkomen te halen.

8. Het Tollebekerbos

Dit bos is een typisch voorbeeld van een dorpsbos, zoals dat in de jaren vijftig van de vorige eeuw werd aangelegd. Met 30 hectare is het een van de grootste dorpsbossen in de Noordoostpolder. Het is op deze plek ontstaan omdat op die plek een gronddepot was, waar tijdens de aanleg van de Urkervaart de ontgraven grond tijdelijk werd opgeslagen. Het bos wordt onderhouden en beheerd door Het Flevo-landschap en bestaat voor het

grootste deel uit hoog opschietend loofhout.

Niet alleen diersoorten als de boommarter, ree, vos, havik, buizerd, wiewelaar, nachtegaal, spotvogel en appelvink voelen zich thuis in het bos, maar het telt inmiddels ook vele bijzondere vlinders. Bijvoorbeeld het boomblauwtje, bruin zandoogje, eikenpage, groot dikkopje, icarusblauwtje en de kleine vuurvlinder. Ook de komende jaren gaat Het Flevo-landschap zich inzetten om het noordelijke grasland vlindevriendelijk in te richten en te beheren. Bij het zuidelijk grasland wordt meer ruimte gemaakt voor recreatie door het creëren en bijhouden van de speelweide.

9. Het onderbemalingsgebied

Duizenden jaren geleden liepen er door het gebied rond Tollebeek veel beken en uitlopen van de Overijsselse Vecht. In de loop der eeuwen zijn die wateren vol geraakt met begroeiing. Na de drooglegging zijn deze plantenresten (inmiddels omgezet in veen) gaan verteren. Door

deze vertering ontstond er bodemdaling, waardoor het noodzakelijk werd om rond

Tollebeek een lager waterpeil te handhaven in het watersysteem (grondwater/kwel, drains in akkerbodems, kavelsloten, tochten en hoofdvaarten) dan in het watersysteem van de hele Noordoostpolder. Dit betekende dat er een zogeheten onderbemaling noodzakelijk werd rondom Tollebeek.

Die bodemdaling ging niet overal even snel en dus waren er in loop der tijd vier kleine onderbemalingsgebieden ontstaan: Piet Oberman aan de Karel Doormanweg en de Kievit, de Rietgors en de Fuut rond het dorp Tollebeek. De kleine gebiedjes bleven kwetsbaar voor overstromingen en daarom is in 2012 het veel grotere gemaal de IJsvogel gebouwd en zijn de kleine onderbemalingsgebieden met elkaar verbonden. De Fuut en de Rietgors zijn gesloopt en de Kievit aan de Urkerweg is als stand-by gemaal intact gebleven. De oevers van de tochten zijn natuurvriendelijk ingericht en zorgen voor voldoende toestroom van water naar de IJsvogel die het water een halve meter omhoog pompt naar de Urkervaart. De waterveiligheid rond Tollebeek is sinds 2012 enorm verbeterd. Zo houden we droge voeten in Flevoland en kun je genieten van dit gebied op de bodem van de zee.

10. Natuurvriendelijke oevers

Waterschap Zuiderzeeland onderhoudt het Flevo-landse watersysteem. In de jaren negentig van de vorige eeuw had Tollebeek twee keer te kampen met wateroverlast. Reden om langs dit gedeelte van de Steenbanktocht kaden aan te leggen. Bij het onderhoud van de tochten wordt er rekening gehouden met natuur en landschap. Het jaarlijkse maaien van de oevers wordt om en om uitgevoerd ter bescherming van flora en fauna. Bovendien vervangt het waterschap bij veel tochten de houten of betonnen oeverrand door een natuurvriendelijke oever of duurzame oever. De traditionele oever of berm wordt verruimd tot een plasberm van twee meter breed, die zo'n 30 centimeter diep is. Door deze verbreding kan de tocht meer water bevatten en afvoeren als het hard regent en heeft het agrarisch gebied minder last van wateroverlast op de akkers. Het ondiepe water in de plasberm is het leefgebied van waterdierpjes als libellelarven, waterkevers en jonge vis. Daarnaast biedt de glooiende oever meer ruimte

aan planten en dieren. Otters, reeën, kikkers en ringslangen kunnen makkelijk het water in en uit, libellen scheren over het ondiepe water, vlinders en allerlei andere insecten zoeken nectar bij de bloeiende oeverplanten.

Terug in het dorp

Voor de wandelliefhebbers is er nog de andere kuierlattenroute Het Jaagpad (3 tot 9 km). Deze begint ook bij De Goede Aanloop op het plein, richting de brug over de Urkervaart en vervolgt aan de andere kant van het water (zie kaart).

Voor de cultuurliefhebbers is er de Kunst- en Cultuurroute (ca. 2.5 km). Deze voert je door het dorp Tollebeek langs de kunstwerken en cultuurobjecten (qr-code hiernaast, www.tollebeek.nl of haal de folder op bij supermarkt Attent van Slooten).

